

УДК 796.5 (292.451 / .454)

Василь Луцький

Активний туризм у діяльності молодіжних пластунських організацій Західної України (20–30 рр. ХХ ст.)

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника (м. Івано-Франківськ)

Постановка наукової проблеми та її значення. 1921 р. відновлює свою діяльність на теренах Галичини “Пласт”. У Станіславові (нині – Івано-Франківськ) у вересні 1921-го за почином професора гімназії О. Левицького, духовного батька 11-го пластового полку, а потім куреня імені гетьмана Мазепи, скавмастера, колишнього сотника УГА, котрий із пластунами робив часто прогулянки до Чорного Лісу, використовуючи теренові вправи, які були дуже подібними до військових [11, 307].

Завдання дослідження – проаналізувати форми й методи туристичсько-краєзнавчої роботи в молодіжних пластунських організаціях.

Методи дослідження – загальнонаукові методи аналізу й синтезу; спеціальні, проблемно-хронологічні та порівняльно-історичні методи дослідження, в контексті принципів історизму й об’єктивності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як і в довоєнний час, значна частина виховної роботи з пластунами проводиться в таборах. Організатори вважали, що саме в мандрівках і таборах найефективніше досягається поєднання гармонії виховання душі й тіла.

Таборування почало повільно, але цілеспрямовано відновлюватись із 1921 р. Спочатку в основному практикуються мандрівні табори. Однак здійснювалися спроби налагодження роботи й стаціонарних (постійних). Усього ж за 1921–1923 рр. було проведено 14 таборів, у яких взяли участь понад 500 осіб, а 1929-го в Галичині було вже 20 таборів, у яких проходили вишкіл близько 2 тис. пластунів. Станом на 1930 р. було 26 постійних та 24 мандрівні табори, де вишкіл проходили 6 тис. юнаків і дівчат [21, арк. 16].

Мандрівні та стаціонарні пластові табори діяли під час літніх і зимових канікул (ферій). “Пластові” табори поділялися: 1) за статтю учасників – на хлоп’ячі й дівочі; 2) за складом учасників – на новацькі, юнацькі та старшопластунські; 3) за порою року, у яку проводилися, – на літні й зимові; 4) за способом таборування – на стаціонарні та мандрівні; 5) за характером таборування – на сухопутні й водні; 6) за функціональним призначенням – на відпочинково-виховні, виховні, вишкільно-інструкторські; 7) за складом участі пластових частин – на гурткові, курінні, кошові, окружні, крайові [9, 12].

Найбільший стаціонарний (“сталий”) табір, який почав діяти з липня 1924 р., розмістився в ур. Підлютому біля с. Осмолода (тепер Рожнятівський р-н Івано-Франківської обл.). Служив він за домівку будь-якому пластунові, котрий потрапляв сюди. В окремих кімнатах мали притулок мандрівні пластуни, що час від часу прибували з гір. “Місце винаймив Пластові на 100 років за символічну ціну – 1 злотий річно” митрополит А. Шептицький. Крім того, він подарував на довічну власність “Пластунові” площу на горі Сокіл та 5 га землі “під розбудову табору новаків” та надавав фінансову допомогу. 1926 р. новозбудований табір новаків на г. Сокіл був названий на честь А. Шептицького [9, 46].

Слід зазначити, що за прикладом свого митрополита галицьке греко-католицьке священство також активно сприяло розвитку “Пласту”. Часто священники виступали в ролі пластових опікунів. Так, завдяки о. А. Добрянському був збережений гурток “Пласту” в Бучацькій гімназії, а пластуни зі Снятинської гімназії проводили свою діяльність під керівництвом о. Ю. Проца [4, 732]. Багато священників надавали матеріальну допомогу в час організації таборів (гроші, продукти харчування тощо) та ділянки землі для їх розміщення. Деякі з них навіть уходили до складу старшини таборів або очолювали її. Так, у 1928–1929 рр. комендантом табору новаків у Підлютому був священник О. Бучацький.

Крім звичайних таборів, функціонували й спеціалізовані. Так, 1923-го р. в м. Стрию було засновано перший водний пластовий гурток “Бобри”, який із 17 до 24 серпня 1924 р. організував у с. Іванівці, на березі річки Стрий, перший водний табір для стрийських пластунів. Перший крайовий водний пластовий табір для галицьких пластунів відбувся 23 липня 1927 р. у с. Монастирець над Дністром. Його учасник Є. Полотнюк зазначав: “...бувши учнем гімназії, я брав активну участь в «Пласті» і ОУН. Разом з Р. Шухевичем, Я. Гладким («Яром»), І. Сенівим, М. Ганушевським, М. Скочилисом та іншими пластунами був співосновником старшопластунського куреня «Чорноморці» й організував

табори водного пластування над Дністром” [11 306], а 1930 р. пластунки першого куреня “Дністрянка” з Тернополя організували та провели водний табір для дівчат. Його ініціатором була Галя Мороз [22, Т. 1, с. 67].

Починаючи з кінця 1928 р., І. Чмола в Славську організовував зимові (лещетарські) пластові табори, на яких учив техніки пересування на лижах та проводив лижні мандрівки. З 27 грудня до 3 січня 1930 р. вже проходив другий табір. Його керівником також був І. Чмола. Табір був розрахований на старших пластунів. Після закінчення вишколу пластуни склали іспит за програмою, яку вони проходили, і їм видавалися табірні листки (посвідчення – *Я. Л.*) єдиної форми [12, 4].

Поряд із таборуванням основною формою туристично-краєзнавчої роботи в “Пласті” були й мандрівки рідним краєм. Для їх здійснення “улюбленими місцями служать, окрім Горганів (Висока, Сивуля), також Скит Манявський. Чимало є таких пластунів, що стрічали схід сонця на Говерлі та блукали на розточу обох Черемошів” [16, 8].

Перша післявоєнна мандрівка пластунів відбулася в червні 1920 р. на гору Парашку. Здійснили її члени стрийського куреня під керівництвом учителя Ю. Мінка, а із 5 до 17 липня 1921-го яворівські пластуни під керівництвом І. Чмоли провели мандрівку за маршрутом Явір – Судова Вишня – Борислав – Бубнище – Явір. Цього ж року вперше було проведено дві спільні мандрівки львівських та стрийських пластунів у одностроях. Перший їхній маршрут проліг із м. Стрия через Корчин на г. Парашка до могил УСС. Другий маршрут був спрямований зі Стрия на г. Маківку. Керівниками мандрівок були О. Тисовський та вчителі Д. Коринець і О. Сілецький [13, 405].

У липні 1922 р. курінь “Лісові чорти” провів мандрівку за маршрутом, яким колись ходив І. Франко: м. Стрий – м. Борислав – с. Урич – с. Розгірче – с. Бубнище – м. Болехів [13, 429].

Починаючи з 1923-го, мандрівки пластової молоді (і дводенні, і багатоденні) набирають масового характеру. Наприклад, один гурток з 5-го куреня “десять днів мандрував безлюдними дикими верхами Горганів”, а інший під керівництвом С. Каратницького та опікуна І. Криницького “повний місяць мандрував верхами Горган і Чорногори та селами Гуцульщини” [16, 7].

Багатоденні мандрівки були проведені 1924 р. в пластовому таборі в с. Підлютім. Для здійснення цих мандрівок пластуни були розподілені на три групи. Розподіл був проведений за ознаками фізичного розвитку й технічної підготовки учасників. Кожна група мала свій маршрут [7, 7].

Згодом у “Пласті” почали практикуватися мандрівки декількох куренів одночасно. Так, 5 серпня 1926 р. “5-тий курінь старших пластунів “Довбушівці” відбував спільні мандрівки по Карпатах, а головне – брав участь у зустрічах на шпилі Говерли – з закарпатськими пластунами” [2, 327].

Цікавою сторінкою в історії пластового мандрівництва є участь у ньому скаутів з інших країн, зокрема німецьких. У серпні 1928 р. німецькі пластуни, гостюючи в пластовому таборі в Підлютому, здійснили одноденну прогулянку на г. Високу та г. Ігровище. Крім того, “звиділи вони ще Станиславів, Яремче, Ворохту, через Говерлю, Шпиці, оглянувши Чорногору, перейшли на Гуцульщину”, а у 1929-го. Дев'ятеро німецьких та троє українських пластунів здійснили мандрівку за маршрутом м. Галич – м. Калуш – с. Брошнів – с. Підлюте (пластовий табір) – г. Висока – г. Сивуля – м. Яремче – с. Микуличин – с. Ворохта – г. Говерла – г. Туркул – г. Шпиці – г. Піп Іван – с. Бистрець – с. Жаб'є – с. Яворів – м. Косів. Пішохідна частина цього маршруту становила понад 170 км. Вони пройшли її за сім днів [15, 52].

Із 1 липня 1929 р. проходив тритижневий мандрівний табір за маршрутом Підлюте – Сивуля – Клива – Попадя – Мшана – Яйце – Людвіківка – Магура – Маківка. У цій мандрівці взяли участь С. Бандера, С. Охримович, Я. Петріна, І. Галій, Б. Чехут, Л. Сенишин, О. Грицак, Я. Падох, Є. Пеленський, С. Янів, С. Новицький, С. Березовський, О. Каратницький та ін. [14, 7].

Із 1927-го в “Пласті” почали проводитися водні мандрівки під керівництвом Я. Гладкого, Я. Рака, П. Савчинського з м. Стрия по р. Стрий до м. Жидачева.

1928 р. члени 5-го стрийського куреня під керівництвом Я. Рака у складі шести учасників (Я. Рака, В. Найди, В. Тижбіра, С. Мішкевича, В. Левицького, О. Грицак) здійснили десятиденну мандрівку по річці Стрий і вниз Дністром до м. Заліщиків [18, 159]. Цього ж року інші пластуни 5-го стрийського куреня під керівництвом П. Савчинського та п'яти учасників здійснили першу комбіновану водно-пішохідну мандрівку за маршрутом м. Стрий – р. Стрий – р. Дністер – м. Залішки, а далі пішки на м. Чортків – с. Копичинці та міста Теревовлю – Підгайці – Галич – Журавно – Стрий. За десять днів учасники цієї комбінованої мандрівки подолали 170 км човном та 260 км пішки [15, 49].

У липні 1930 р. пластуни куреня “Лісові Чорти” здійснили водну багатоденну мандрівку на Полісся [20, 159].

Із 1929-го у “Пласті” почали практикувати лижні мандрівки, організатором яких був І. Чмола. Так, у січні цього року під його керівництвом пластуни здійснили чотириденну мандрівку за маршрутом Славськ – г. Ільза – г. Плішки – г. Ільза – г. Решітки – г. Буковець – г. Ялин – г. Марадиків – с. Лавочне – г. Тарнавка – с. Славськ.

У практичній діяльності “Пласту” часто відбувалися зльоти (зустрічі) галицьких пластових куренів, на яких проводилися спільні спортивні та культурно-просвітницькі заходи. Згідно з наказом Верховної пластової команди, котра була обрана на Верховнім пластовім з’їзді й діяла під проводом С. Левицького, було прийнято рішення: першу крайову пластову зустріч (зліт – *Я. Л.*) провести 12–14 липня 1924 р. на Писаному Камені біля Косова. На неї прибули пластуни зі Львова, Станіславова, Перемишля, Стрия, Яворова, Золочева, Калуша, Тернополя та Косова.

Друга така зустріч відбувалася 2–6 серпня 1925 р. в районі с. Бубнища біля скель Довбуша. На ній були присутні 205 учасників з усіх галицьких міст і делегати із Закарпаття та Волині. Вона своєрідно “увійшла в історію української карпатської альпіністики: на недоступній прямовистій скелі “Вежа” два пластуни вивісили синьо-жовтий прапорець. А були це Роман Шухевич (пізніше – героїчний командир УПА) й Іван Сенів” [19, 5].

Третя загальнопластова зустріч відбулася в липні 1926-го на горі Сокіл біля Підлотого. На ній були присутніми 220 пластунів та понад тисячу жителів навколишніх сіл [18, 160].

Кульмінацією діяльності організації “Пласт” стала четверта й остання загальнопластова зустріч, яка відбувалася на так званих Стежках, у лісі біля Олександрії на Волині (нині – Рівненська обл.) у 1927 р.

У діяльності “Пласту” значна увага приділялася змаганням із туризму. До їх програми входило насамперед ходіння юнаків на відстань 10 км із наплечником вагою 12 кг. Зазначимо: на кожен кілометр відводилося не більше 12 хв контрольного часу. Для дівчат було встановлено інші нормативи: вага наплечника становила 8 кг на відстань 8 км із контрольним часом не більше 15 хв на 1 км. За виконання цих нормативів кожен з учасників отримував три очки.

Другим поширеним видом змагань було табірництво, до якого входило встановлення намету одним учасником, розкладання вогнища, в’язання вузлів, а також набуття практичних навиків із картографії, першої долікарської допомоги та рятування на воді.

Третім видом змагання було долання маршруту командами на швидкість. Учасники з вантажем проходили 10 км, 15 км та 25 км. Остаточний результат установлювався за часом проходження цих відрізків останнім учасником команди [10, 39].

Крім цих трьох видів змагань, проводився конкурс на найкраще спорядження, у якому додатково нараховували очки:

- 1) за кожен намет, що має курінь, – 1 очко;
- 2) за кожен казанок – 1 очко;
- 3) за один човен на трьох пластунів – 6 очок;
- 4) за 10 м шнура – 1 очко;
- 5) за кожну добу, проведену одним пластуном у мандрівці, – 1 очко [10, 122].

На туристичних змаганнях перевірялися технічна та фізична підготовка пластунів, їхня готовність до мандрівок, а конкурси спонукали всі курені до зміцнення своєї матеріальної бази.

Одним із головних завдань “Пласту” було формування культу фізичного здоров’я. Програма із загальнофізичної підготовки вмiло поєднувала загальнофізичний розвиток із тренуванням практичних навичок. Ця програма містила не тільки легку атлетику (біг на 100 і 400 та на 110 і 400 м із бар’єрами, стрибки в довжину та висоту, штовхання ядра, метання списа та диска), а й плавання, веслування, спортивні ігри (футбол, баскетбол, волейбол, настільний теніс), рухливі ігри, лижі. Український композитор Микола Колесса згадував: “Я багато часу віддав Пласту і щодня відвідував спортзал товариства “Сокола-Батька”. Тільки силою рук, без ніг, я піднімався по канату... Ще багато часу стратив у поїздках на ровері. Одного разу за день проїхав на ньому сто кілометрів – з Черча (то біля Рогатина) через Перемишляни до Львова...” [3, 6].

Спорт у “Пласті” займав чільне місце, йому надавали великого значення. Це засвідчує той факт, що старший пластун Р. Шухевич у Запорізьких іграх, які відбулися 1923 р., установлює рекорд із бігу на 400 м із перешкодами й займає перше місце в плаванні на 100 м, а “у 1933 році під час чергових Запорізьких Ігор на площі Сокола-Батька веде дефіляду (парад – *Я. Л.*) змагунів та здобуває перше місце у бігу сеніорів” [13, 448]. У зв’язку із цим слід також згадати й інших пластунів-спортсменів, які також установлювали спортивні рекорди: М. Савчака, Л. Штинду, братів Савчинських і Петрін [12, 3].

Для пластунів було розроблено тести з фізичного виховання відповідно до віку. Під час їхнього виконання пластунам присвоювали відзнаку фізичної вправності.

Улітку 1930 р. в бойовій акції Організації українських націоналістів (ОУН) під Бібркою (Львівщина) загинув член ОУН, старший пластун 11-го пластового куреня Гриць Пісецький. У зв'язку із цим польська влада 26 вересня 1930-го прийняла ухвалу про заборону "Пласту". На основі цієї ухвали було заборонено всіляку діяльність "Пласту" [18, 202].

Деякі пластові курені перейшли на нелегальне становище. Наприклад, станіславівський старшопластунський курінь "Довбушівці", духовним батьком якого був скаут-майстер професор Осип Левицький, колишній сотник УГА, перейшов до туристичного товариства "Чорногора" й під цією вивіскою проводив далі свою пластову діяльність. Багато колишніх пластунів улилося в спортивно-гімнастичне товариство "Сокіл", руханково-пожежне "Луг", у секції молоді при "Рідній школі", у "Гурток молоді Сільського господаря", у відділі молоді при "Просвіті", при "Гігієнічному товаристві", при "Молодшому Церковному Братстві", "Учительській громаді", а дівчата-пластунки гуртувалися при філіях "Союзу Українок" [2, 332].

Дуже пригодилося школа пластування багатьом учасникам підпільної боротьби проти польської й німецької окупації та проти радянського режиму на західноукраїнських землях. У 20–30-х рр. у "Пласті" плекали свою силу та знання нові покоління борців за українську державність, серед них – С. Бандера, Р. Шухевич, З. Коссака, В. Сидор, О. Гасин, Климів-Легенда, О. Грабець, І. Сенів, П. Мірчук, Д. Попадинець, І. Габрусевич, М. Колодзінський та сотні інших, які стали провідниками визвольних змагань української нації під стягами ОУН і УПА в 1939–1954 рр. проти поневолювачів України.

Оцінюючи роль "Пласту" у вихованні молодого покоління, В. Галузинський та М. Євтух уважають, що завданням "Пласту" було всебічне "патріотичне і національне виховання української молоді, розвиток моральних, духовних і фізичних рис українських юнаків та дівчат" [5, 129].

Близьким до "Пласту" було товариство "Орли-КАУМ" (Католицька асоціація української молоді). Для поглиблення християнського й національного виховання в 1933 р. на терені Львівської архідієцезії було утворено товариство "Орли-КАУМ". Це була релігійна молодіжна виховна організація, або, як її ще називали, "Католицький пласт". На чолі Головної ради були А. Мельник та В. Глібовський. У селах і містах діяло 450 гуртків, які об'єднували близько 30 000 молоді [1, 67].

Метою товариства було християнське та національне виховання молоді шляхом організацій вистав, бібліотек, видовищ, спортивних змагань, мандрівок. Для пропаганди ідей товариство видавало журнал "Українське юнацтво".

Католицька асоціація української молоді швидко набирала потужності. Наприкінці 1938 р. в Галичині діяло вже 189 гуртків католицького "Пласту", у яких нараховувалося 4979 дійсних членів [8, 19]. Це товариство виховувало молодь на засадах християнської моралі та національної свідомості. Ураховувався вік. Слід зазначити: формувався християнсько-національний світогляд, який гармонійно поєднував християнську свободу духу, віру й патріотичну любов до України. Керівниками осередків КАУМ переважно були місцеві священики. Виховна програма вмещувала в собі різноманітні напрями, форми й методи: вивчення історії релігії, історії України та краю, рідної мови, літератури, культури, традицій, природи. Ця мета цілком відповідає змісту виховної діяльності в освітянській політиці сучасних, демократичних держав [6, 9].

Головна рада КАУМ через додаток у часописі "Готовсь" подавала на кожен місяць план освітньо-виховної роботи для місцевих гуртків. Сюди входило проведення новорічної ялинки для дітей, коляди, святкування роковин 22 січня (Акт злуки), 29 січня (бій під Крутами), просвітницька робота з ліквідації неписьменності серед населення.

Значна увага в діяльності КАУМ приділялася фізичному вихованню, яке ґрунтувалося на ранковій гімнастиці, легкій атлетиці, спортивних іграх, їзді на лижах, прогулянках, мандрівках й екскурсіях, які проводились у літніх наметових таборах.

Великі вишкільні табори товариства "Орли-КАУМ" функціонували в с. Микуличині сучасного Надвірнянського району та в с. Соколі Галицького району. Тут молодь протягом двадцяти днів проходила вишкіл та залучалася до суспільно корисної праці. Наприклад, улітку 1938 р. під час таборування в с. Соколі молоді люди протягом дванадцяти днів працювали на археологічних розкопках у с. Крилосі. Вони також читали реферати з історії Галича, проводили тематичні вечори, присвячені героям княжої доби, Запорізької Січі, Українським січовим стрільцям та воякам Української галицької армії, славетним і знаменним сторінкам української історії для населення навколишніх сіл.

КАУМівці встановлювали в галицьких містах і селах ювілейні хрести, закладали символічні камені майбутніх українських шкіл, лікарень, хат-читалень, проводили вечори та концерти. Усі ці

заходи були істотним національно-виховним чинником для самих членів католицького “Пласту” і для сільської молоді, яка брала в них участь.

Доречно зазначити, що керівники КАУМ організували для молоді літні пластунські табори (скавтові обози), керівником яких був М. Панчишин. Товариство “Орли-КАУМ” прагнуло виховати новий тип українців, організовуючи свою діяльність на християнській національній ідеології. Уся робота здійснювалася через навчальний процес, у якому враховувалися принципи науковості й доступності, тісного зв'язку з практикою. Виховуючи національний дух, використовували героїку Княжої доби, Запорізької Січі, Українських січових стрільців та Української галицької армії [8, 19].

Усвідомлюючи те, що туристично-краєзнавча робота має великий вплив на виховання підрастаючого покоління, КАУМ домагалося укласти для всіх спортивних і туристичних товариств єдиний статут, у якому, поряд із мандрівками та фізичним вихованням, першочерговим стояло завдання – ідеологічний вишкіл.

Висновки. Український “Пласт” на практиці втілював педагогічні ідеї всестороннього виховання української молоді. Ураховуючи вікові й індивідуальні психологічні особливості, тісну співпрацю сім'ї, школи, церкви та громадських організацій, практично доказав потребу націоналізації освіти й пріоритетність національного виховання на історії й культурі українського народу. Він дав вагомий поштовх розвитку краєзнавчо-туристичної роботи серед галицької молоді, що мало величезне значення в примноженні та збереженні української духовної й культурної спадщини у важких умовах національного гноблення.

“Пласт” дав значною мірою сприяв розвитку туристично-краєзнавчої роботи серед галицької молоді.

Товариство “Орли-КАУМ” прагнуло виховати новий тип українця, здійснюючи свою діяльність на християнських засадах національної ідеології. Уся робота проводилася передусім через навчальний процес, у якому враховувалися принципи науковості й доступності, тісного зв'язку з практикою. Свідчення цього – масові акції, як-от свято “УМХ”, “Свято християнської України” й ін. Під час виховання національного духу використовувалися приклади героїв княжої доби, Запорізької Січі, Українських січових стрільців та вояків Української галицької армії.

Література

1. Андрухів І. З історії української молодіжної організації “Пласт” / Андрухів І. – Івано-Франківськ : [б. в.], 1990. – 72 с.
2. Бойчук Й. Пласт у Станіславові й околиці / Й. Бойчук // Альманах Станіславівської землі : зб. матеріалів до історії Станіславова і Станіславщини : у 2 т. Т. 1. – Нью-Йорк ; Торонто ; Мюнхен : [б. в.], 1975. – С. 327–340.
3. Боднар Н. Микола Колесса – людина століття / Н. Боднар // Експрес. – Л., 1998. – 18–26 лип.
4. Бучач і Бучачина : істор.-мемуар. зб. – Нью-Йорк ; Лондон ; Париж ; Сідней ; Торонто : [б. в.], 1972. – 944 с.
5. Галузинський В. Педагогіка : Теорія та історія / В. Галузинський, М. Євтух. – К. : Вища шк., 1995. – 236 с.
6. Завдання членів КАУМ у громадській праці // Готовсь. Листок Католицької Асоціації Української молоді. – Л., 1936. – Ч. 2. – С. 8–10.
7. Молоде життя. – Л., 1929. – № 5. – С. 7.
8. Орли роблять перегляд своїх сил // Укр. юнацтво. – Л., 1939. – Ч. 1. – С. 18–19.
9. Левицький С. Український Пластовий Улад в роках 1911–1945 у спогадах. Причинки до історії Пласту / Левицький С. – Мюнхен : Молоде життя, 1967. – 76 с.
10. Луцький Я. З історії туристично-краєзнавчої роботи в “Пласті” (1911–1930 рр.) / Луцький Я. – Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 1998. – 60 с.
11. Микитюк Я. Дмитро Клячківський командир УПА-Північ, Клим Савур / Я. Микитюк // Альманах Станіславівської землі : з матеріалів до історії Станіславова і Станіславщини : у 2 т. Т. 2. – Нью-Йорк ; Торонто ; Мюнхен : [б. в.], 1975. – С. 305–308.
12. Молчко З. З лилейкою – скрізь роки / Р. Молчко, Б. Фур // Орлині крила / Газета Стрийської станиці Української скавтської організації Пласт. – 1993, листоп. – Ч. 4. – С. 2–3.
13. Падох Я. Стрийський Пласт / Я. Падох // Стрийщина. Історично-мемуарний збірник : у 2 т. Т. I. – Нью-Йорк ; Торонто ; Париж ; Сідней ; Філадельфія : Комітет Стрийщини, 1990. – С. 404–531.
14. Петріна М. Стежками “Калиняків” / М. Петріна // Орлині крила / Газета Стрийської станиці Української скавтської організації Пласт. – 1994, берез. – Ч. 5. – С. 6–7.
15. Пластовий шлях // Журнал Пластової думки та інформації. – 1993. – Ч. 3 (99). – С. 49–51.
16. Пластовий шлях // Журнал Пластової думки та інформації. – 1996. – Ч. 2. (110). – С. 51–52.
17. Річинський А. До щастя слави і свободи / Річинський А. – Л. : [б. в.], 1930. – 16 с.

18. Савчук Б. Український Пласт. 1911–1939 рр. / Савчук Б. – Івано-Франківськ : НВ-Лілея, 1996. – 264 с.
19. Содоль П. Гетьманський Пластун Скоб Роман Шухевич / П. Содоль // Цвіт України. Пластовий часопис. – Т. : [б. в.], 1992. – № 9. – С. 4–5.
20. Спортивний альманах – Л., 1933. – 164 с.
21. ЦДІА, ф. 358, оп. 1, спр. 122. Листи українських спортивних товариств “Сокіл-Батько”, “Луг” та інші 1911–1937 рр. 205 арк.
22. ЦДІАФ, ф. 389. “Верховна Пластова Команда за 1911–1939 рр.”, оп. 1, спр. 92. Статті, інструкції, звіти, документи з’їздів, протоколи засідань, лекції, списки та анкети членів пластунських організацій, 16 арк.
23. Шляхами Золотого Поділля : регіональний збірник Тернопільщини : у 2 т. – Філадельфія : ПА, 1970. – Т. I. – 360 с., Т. II. – 280 с.

Анотації

У статті відзеркалюється туристично-краєзнавча діяльність у молодіжних пластунських організаціях “Пласт” й “Орли-КАУМ”.

Ключові слова: туристська регіональна діяльність, організація молодого розвідника, мандрівники, екскурсії.

Василий Луцкий. Активный туризм в деятельности молодежных пластунских организаций Западной Украины (20–30 гг. XX ст.). В статье отображается туристично-краєведческая деятельность молодежных пластунских организациях “Пласт” и “Орлы-КАУМ”.

Ключевые слова: туристическая региональная деятельность, организация молодого разведчика, путешественники, экскурсии.

Vasiliy Lutskiy. Active Tourism in the Activity of the Youth Plastunsky Organizations West Ukraine (20–30 yr. the XX Century). The article shows tourist regional land activity of youth scout organizations such as “Plast” and “Orly-KAUM”.

Key words: tourist regional land activity, youth scout organizations, travelers, the excursions.